

Македония:

1. Отговори от Дарко Блинков, главен инспектор по околна среда в македонския Държавен инспекторат по околна среда

Въпрос: През 2024 година в Държавния инспекторат по околна среда работили общо 23 инспектори - 18 държавни инспектори по околна среда, двама водостопански инспектори и трима държавни инспектори за опазване на природата. Колко инспектори работят тази година в Инспектората и достатъчен ли е техният брой за редовни проверки в държавата? Ако не е, защо няма нови назначения?

Отговор: В момента работят 20 държавни инспектори, от които 15 по околна среда, 3 за опазване на природата и 2 водостопански инспектори. В началото на 2026 година януари-февруари имаме 2 пенсионираня и през декември още едно пенсиониране. В момента се извършва изменение на Закона за инспекционен надзор в околната среда, за да се даде възможност за присъединяване на общинските инспектори по околна среда и формиране на единна инспекционна система за околна среда, с което ще се увеличи ефикасността на инспекционната служба. Имаме 7 нови назначения на инспектори на определено време, според обявеното през 2026 година техният трудов договор трябва да се трансформира в безсрочен, след което ще следва менторство с продължителност от 1 година с 3 модула и 2 изпита съгласно Закона за инспекционен надзор и едва след това инспекторът получава удостоверение (по стария закон се наричат лицензи за инспектор).

Въпрос: Колко редовни, а колко извънредни инспекционни проверки са извършени до края на септември тази година? Колко от тях са се отнасяли до нелегални дейности с отпадъци (внос, транспорт, депониране, рециклиране или изгаряне) и какво е било открито при това? Какви нередности в управлението на отпадъците сте открили миналата, а какви тази година? Ако имате статистика и информация за конкретни случаи за периода от януари 2015 до края на септември 2025 година, моля да ги споделите.

Въпрос: Какви санкции са наложени за нелегалните дейности с отпадъци в посочения период?

Въпрос: В доклада за работата на инспектората миналата година на второ място като рискови области е посочено „управлението на отпадъците (всички потоци на отпадъци)“ и при това е посочено неспазването на различни закони, разработки и разрешителни. Кои институции не са постъпили, като се има предвид, че са правени проверки в управлението на опасни и неопасни отпадъци, Ф-газове, разрешителни, разработки за опазване на околната среда и депониране в защитени територии?

Отговор: <https://www.sei.gov.mk/dokumenti/> На този линк има всичко, което ви интересува относно доклади за работа на ДИЖС за предходните 3 въпроса.

Въпрос: В доклада от Инспектората е посочено, че са необходими координирани проверки с „полицията, Митническа управа и останалите компетентни институции в

частта на борбата с престъпността в околната среда в трансграничен контекст, особено в частта на отпадъците и природата". От кои държави идва тази престъпност, свързана с отпадъците, и защо няма координирани проверки или трансгранично сътрудничество по темата?

Отговор: Съществуват непрекъснато оперативни акции с Полицията, Митницата на тема отпадъци, природа... чрез ЕВРОПОЛ - ЕМРАСТ Платформата, ИНТЕРПОЛ, Мрежата SELEC. Македония е изготвила Национална SOCTA трета версия с продължителност от 4 години, съгласувана с ЕВРОПОЛ Стратегията за рискове от сериозна и организирана престъпност, БЈБ при МВР е носител на дейността, освен МВР, МИТНИЦА, Управа за финансова полиция и Управа за финансово разузнаване, участие има и ДИЖС в дейностите, където една от Главите е Престъпност в околната среда, рискове, тенденции и т.н.

Въпрос: Дали Инспекторатът или пък Министерството в последните десет години (2015-2025) е открило нелегални дейности с отпадъци, като например нелегално депониране или изгаряне, от страна на държавни институции, като например общините?

Отговор: По отношение на горенето на нестандартни депа и сметища на обществени площи, всичко е в компетентността на общините, съответно общинските инспектори по околна среда и общинските комунални инспектори. В оперативни дейности с МВР, МИТНИЦА е открита 1 тон марихуана в камион с отпадна хартия и картони транзит от Косово през Македония за Турция, след това опасен отпадък - отпадно моторно масло, декларирано като ново масло транзит от Иран през България-Македония за Косово. Открит е радиоактивен цимент на границата България-Македония с произход от Турция, нелегален транспорт на е-отпадък от Македония за България. По отношение на законови нередности същите се решават с издадени решения за забрана, решения с определени мерки, нарушителни или наказателни производства. Има дело за Вардариште, приключило с три затворнически присъди, изречени в Наказателен съд, наказателно производство съществува за нелегално складиран опасен отпадък за една фирма носител на А-ИЕД (в скопското ОЈО е две години)...

Допълнителни отговори:

С промяната на ЗИН-Законът за инспекционен надзор през юли, Инспекционният съвет се закрива и се формира Координационно тяло на Директори на Държавните инспекторати. Министерството за публична администрация координира процеса, служителите ги поема от ИС, а мандатът на членовете и председателя се прекратява. Имаха високи заплати, никой не беше с инспекторски опит и не оправда очакванията за реформи в инспекционната система.

Терминът депа се използва за нестандартни депа, с които оперират публичните комунални предприятия, а всичко, което е отпадък на обществени площи, е комунален проблем, няма термин диви депа.

За връщането на инспекторатите в родните министерства: И тогава бяхме орган в състава, но с правна субектност и бюджет от първа линия. Връщането в родните министерства е нефункционално, с което е поставена под въпрос независимостта в постъпването, както и интегритетът на самата инспекционна служба. От декември 2024

ни е отнет правният статус и бюджетът от първа линия. Инспекционната система за околна среда трябва да бъде единна само на централно ниво. Работи се по изменения в Закона за инспекционен надзор в околната среда, за да се поемат общинските инспектори по околна среда. Интегритетът и независимостта на инспекторатите е главен фактор към ефикасно провеждане на инспекционните проверки и инспекционните служби. Като коректор трябва да са независими от родните министерства с отделен бюджет.

Сметищата на обществени площи (известни като диви депа) са в компетентността на общините, Министерството на околната среда и пространственото планиране всяка година отделя средства, ако това се иска от него.

В цялата държава са идентифицирани над две хиляди такива сметища, но техният брой не е установен, той ежедневно се променя. Компетентността за отстраняване на тези сметища е в ръцете на общинските власти, а Министерството на околната среда и пространственото планиране всяка година отделя средства от бюджета за тяхното почистване, ако за това общините подадат заявление до него, като някакъв вид помощ от държавно ниво.

Всички идентифицирани сметища могат да се вземат от регионалните планове за управление на отпадъците и физибилити студиите, изработени за всичките осем плански региона в страната.

Министерството в изминалите 13 години най-голям акцент е отделило на изграждането на интегрирана самоподдържаща се регионална система за управление на отпадъците за всеки от планските региони в Република Северна Македония, тъй като общините във всички региони показаха много ниски капацитети и технически, и финансови, за да могат самостоятелно да изградят тази система. Допълнително подготвят и национална кампания, която трябва да помогне в информирането на гражданите за подходящото управление на отпадъците и защо това е важно за тяхното здраве и безопасност.

Изграждането на регионалната система ще допринесе и за преодоляване на съществуващото състояние с управлението на отпадъците, но и със създаването на сметища. Изграждането на тази система ще допринесе за намаляване на създаването на сметища, тъй като всички населени места ще получават подходящата услуга за събиране на отпадъци. Правителството е посветено на намирането на средства за финансиране на тези регионални системи, било чрез кредитни линии, или чрез осигуряване на грантове от ЕС или други фондове.

Съгласно новия Закон за управление на отпадъците („Служебен вестник на Република Северна Македония" бр. 216/21" и изменението през 2025 година) кметовете в срок от една година от деня на влизането в сила на този закон били длъжни да затворят и рекултивират сметищата.

Също така оправомощените инспектори по околна среда на общините и оправомощени инспектори по околна среда на град Скопие са задължени да извършват преглед и контрол дали отпадъкът е изхвърлен, оставен, изгорен, изоставен или отстранен по начин, противен на този закон и разпоредбите, приети на основа на този закон.

В случай, когато се установи съществуване на непосредствена опасност за живота и здравето на хората, оправомощените инспектори трябва да издадат устна заповед за спешно и неотложно отстраняване на установените недостатъци, които протоколно констатира в сътрудничество с Държавния санитарно-здравен инспекторат, както и да уведомят Държавния инспекторат по околна среда и другите компетентни инспектори или държавни органи за установените нередности и да поискат тяхната интервенция.

Тази процедура у нас за съжаление нерядко се проваля, а генерално задължението за преглед и контрол дали отпадъкът е изхвърлен, оставен, изгорен, изоставен или отстранен по начин, противен на този закон, е под компетентността на кметовете на общините и кмета на град Скопие.

Ако собственикът или ползвателят на имота, на който се намира отпадъкът, не го отстрани или откаже да го отстрани по начин, предвиден с този закон, отпадъка ще го отстрани предоставящият услугата, съответно юридическото или физическото лице, оправомощено за събиране и транспортиране на отпадък въз основа на правен акт, издаден от кмета на общината, съответно кмета на град Скопие, за сметка на собственика или ползвателя на имота. Ако отпадъкът е оставен на частен имот без одобрение от собственика или ползвателя на имота, собственикът или ползвателят на имота информира кмета на общините и град Скопие, който трябва да предприеме подходящи мерки за отстраняване на отпадъка, както и мерки против извършителя.

Най-бързо видимото последствие от сметищата е замърсяването на въздуха, дългосрочно замърсяване на почвата и водата.

Проблемът със сметищата е комплексен, тъй като те ежедневно възникват и въпреки съществуващите законови регулации и процедури как трябва да се постъпи за тяхното отстраняване, а несъмнено те оставят сериозни последици върху околната среда и качеството на живот на хората.

За горещите екологични точки в Македония: Отпадъците и природата като области са детектирани като рискови.

Ще се формира и специално Звено в МВР за борба с престъпността в околната среда, в ход е ЕС Туининг проект с Карабинерите. (трябвало да започне в края на 2023 и да завърши през 2024)

2. Отговори депо Дрисла:

Въпрос: Има ли частни компании, които освен ЮП Комунална хигиена, събират и депонират боклук в Дрисла? Ако да, кои са тези компании, които са депонирали комунален или друг отпадък в последните десет години (2015-2025)?

Отговор: ЮП Комунална хигиена е единственото предприятие, което събира комуналния отпадък от територията на Град Скопие (урбанните общини) и го донася на депото Дрисла, което е единственото санитарно депо, което приема отпадъка от територията на Град Скопие и околността (урбанните и руралните общини). На депото Дрисла носят отпадък и публичните комунални предприятия на руралните общини, които събират отпадъка на цялата им територия, а публичните комунални предприятия

на урбанните общини носят отпадък на депото Дрисла само от почистването на парковете, които са под тяхна компетентност.

Частни компании на депото Дрисла носят само индустриски отпадък, технологичен отпадък, строителни отпадъци, хранителни стоки, медицински отпадък и лекарства и отпадък, който съдържа азбестни компоненти. ЮП депо Дрисла за посочените видове отпадък, които приема и третира на депото Дрисла, сключва годишно над 1.500 договора. Ако ви е необходима информация за някоя конкретна фирма, можем допълнително да ви дадем информация или да дойдете на място за повече информации.

Въпрос: ЮП Дрисла е регистрирана между другото и за "отдаване под наем и даване под наем на камиони и други машини, както и за търговия на едро с отпадъци". Дали Дрисла, освен продажба на отпадно моторно масло, продава и друг вид отпадък? Ако да, какъв и кои са купувачите и на отпадното масло, и на другия вид отпадък?

Отговор: ЮП депо Дрисла Скопие е регистрирана за отдаване под наем и даване под наем на камиони и други машини, в случай че има някоя нужда от такива камиони и машини, но превозният парк на Дрисла е ограничен и необходим за изпълнение на текущите дейности на предприятието и няма капацитет за отдаване под наем на други фирми или лица, затова Дрисла не отдава под наем собствените си строителни машини и камиони.

Също така Дрисла е регистрирана и за продажба на отпадък, но тази възможност би се използвала в бъдеще само когато предприятието има съоръжение и възможност за вторична селекция на отпадък. Досега предприятието не продава никакъв вид отпадък, освен отпадно масло от собствените строителни машини, камиони и други превозни средства, което отчуждава чрез наддаване. Последна партида отпадно масло от Дрисла е предадена на фирмата Ауто Хаус Заковски ДООЕЛ.

Въпрос: Дали Дрисла отдава под наем камиони на някого? На кого и за каква цел?

Отговор: ЮП депо Дрисла Скопие не отдава под наем камиони, както е отговорено в предходния въпрос.

Въпрос: Дали преди депонирането на отпадъка в Дрисла трябва да се приложи доказателство за неговия произход?

Отговор: При приемането на отпадък на депото Дрисла клиентите представят заверено заявление, идентификационен и транспортен формуляр, в които се посочват данни за вида на отпадъка, притежателя на отпадък и транспортъора.

Въпрос: Предприятието миналата година реализирало освен приходи от лихвите по жиро сметките в пет македонски банки и приходи от положителни курсови разлики. Обяснете ни на какво се отнася такъв приход и дали определени сметки се уреждат в чуждестранна валута?

Отговор: В периода, за който ни искате информация, има останали задължения, чисто изплащане било въз основа на взето решение за изплащане в девизна клауза (евро). Това беше периодът, докато бяхме Публично-частно партньорство и собственикът, който имаше управленският пакет, беше чуждестранно юридическо лице. Съгласно

МСС и домашните законови разпоредби финансовото отчитане е в домашна валута денар (МКД). Всяка трансакция, която е в девизна валута, на самия ден в счетоводството се отчита по среден курс от НБРМ, а ако не са изплатени в края на годината се показват по средния курс и оттам произтича или положителна, или отрицателна разлика, в зависимост от средния курс на последната трансакция.

Въпрос: Между 2014 и 2024 с 2.218.533 тона е увеличено количеството отпадък, което годишно се депонира в Дрисла. На какво се дължи това увеличение, като се има предвид, че населението в Македония се намалява?

Отговор: Населението в Македония се намалява, но за сметка на по-малките градове, населението в Град Скопие се увеличава, увеличава се и изграждането на сгради, къщи, търговски центрове и др., с това се увеличава и количеството отпадък. Разбира се, увеличаването на отпадъка зависи и от много други фактори.

Въпрос: Има ли случаи на депониране на отпадък от чужбина или пък на такива опити? Ако да, за какъв отпадък става въпрос и в какви количества?

Отговор: ЮП депо Дрисла Скопие няма разрешително за внос на отпадък и никога на депото Дрисла не е бил приет отпадък от чужбина.

Допълнително разяснение:

По отношение на увеличаването на отпадъка разбира се, че съществуват и много други фактори, за които ние не сме релевантни да даваме отговори, поради причината, че ние само приемаме отпадъка, отговорът на този въпрос е само мое мнение и е субективен, би трябвало да се обърнете най-добре към Министерството на околната среда, които правят и статистики, и изследвания, и анализи, и студии, а имат данни и от нас, и от всички други засегнати страни.

По отношение на изплащането в чуждестранна валута, в отговора е написано, че се касае за остатъчни дългове, когато бяхме Публично-частно партньорство, но не се работи за приемане на отпадък от чужбина, а за изплащане на възнаграждения на членове на Събранието на съдружниците (това е като Управителен съвет в публичните предприятия), които бяха от Италия (съсобственици на Дрисла по онова време). И курсовите разлики произтичат от това, че един бил курсът на еврото в момента, когато трябвало да се платят, а друг бил курсът, когато се отписвал дългът, тъй като не е изплатено нищо от възнаграждението на членовете от Италия.

Министерство на вътрешните работи, Бюро за публична безопасност

Оценка на заплахи от сериозна и организирана престъпност (SOCTA) 2025 е стратегически документ, с който се продължава политиката за борба с организирана и сериозна престъпност в периода 2026-2029. В същия период трябва да се имплементира първата Национална стратегия за борба против организирана престъпност. Анализирани са информации от януари 2020 до декември 2023 година, а съдържат се и информации от 2024 година, които се отнасят до новите заплахи и национални приоритети.

В документа пише: „В анализирания цикъл са идентифицирани седем високорискови престъпни мрежи, които действат международно и на територията на Северна Македония. Част от организираниите престъпни групи, както и част от македонските граждани с профил с висок риск, са въввлечени и действат в международна търговия с кокаин, който се движи от Южна Америка до Европа. (...) В международните мрежи, които минават през нашата страна, присъстват и други форми на транснационална престъпност, като търговията с хора, нелегалният транспорт на оръжие, пране на пари и престъпност против околната среда и културното наследство".

„Членовете на мрежите са македонски граждани от албански и македонски етнически произход, които сътрудничат с чуждестранни граждани, най-често албански, сръбски, черногорски, турски и български граждани. (...) Македонските мрежи сътрудничат с престъпни структури от страните в целия регион, но и по-широко, като Турция, Италия, Германия, Швейцария и страни от Южна Америка".

„Екологичната престъпност е налична в повече форми. (...) Престъпността с отпадъци отбелязва нарастване, с детектиране на редица нередности и злоупотреби от юридическите субекти, които са оправомощени за складиране, транспорт и работа с отпадък. Ниският жизнен стандарт увеличава заплахите в областта, при което екологичната престъпност е здраво преплетена с легалния бизнес, където престъпната дейност често се извършва с корупционни методи, както и злоупотреби на правомощията и компетентностите на публичния сектор. (...) Ниският жизнен стандарт и икономическите фактори увеличават заплахите в областта и могат да увеличат престъпността в този домейн. (...) Екологичната престъпност, във всички форми на проявление, ще бъде актуална и в бъдещия период, за което се очакват и нови предизвикателства в този домейн".

„Идентифициран е недостиг от регионални интегрирани системи за управление на комунален отпадък и системи за управление на специални видове отпадък, включвайки и опасния отпадък, после недостатъчното покритие на населените места и общините със системи за събиране и третиране на отпадни води, необходимостта от установяване на интегрирано управление на речен басейн, проблеми със замърсяването на въздуха и контаминацията на почвата".

„Констатирана е недостатъчно развита мониторинг-система на околната среда, както и необходимостта от засилване на капацитетите и осигуряване на механизми за мониторинг и прилагане на законите в областта".

Случаи на застрашаване на околната среда и природата с отпадък:

Подчертава се, че е забелязан ръст на престъплението застрашаване на околната среда и природата с отпадък:

- в периода 2016-2019 – 15;
- в периода 2020-2023 – 63.

„В този домейн са открити нередности и злоупотреби на юридическите лица, които са оправомощени за складиране, транспорт и работа с отпадък, при което са детектирани и юридически субекти, които посочената дейност я извършват неоправомощено и без съответен лиценз. Освен това екологичната престъпност се манифестира и чрез

юридическите субекти, които незаконно се освобождават от отпадните води и материали от тяхната дейност, по начин, че същите се изсипват или оставят на обществени локации и открито пространство.

Корупцията е crucial двигател на организираната и сериозната престъпност, която едновременно действа като овъзможител и улеснител при извършването на престъпност във всички области.

„На територията на Република Северна Македония са забелязани елементи на системна и висока корупция, която прониква в сигурносно-икономическата система. Част от престъпните структури успяват да се инфилтрират в държавните институции, където увеличават своето влияние, извършват злоупотреба на правомощията и възпрепятстват правосъдието и принципите на правовата държава, с което се генерират слабости при изпълнителната, но и при законодателната и съдебната власт. Част от установените корупционни канали продължават да се използват за повече престъпни цели".

Организираните престъпни мрежи са една от най-големите заплахи за сигурността на ЕС и на региона на Западни Балкани.

Потвърждение и в този документ, че нелегалните дейности с отпадък и дрога са свързани:

На граничния пункт Богородица, при излизане от държавата, при претърсване в товарно превозно средство (влекач), в ремаркетото между легалната стока – отпадна хартия, намерени и иззети са 516 пакета с около 400 килограма марихуана, която била набавена от Косово, а трябвало да се пренесе през Гърция с крайна дестинация Турция.